

ОЛЕГ ЯСЬКІВ

ВЕЧІР
з
КІНО

ПУТІВНИК ПО СВІТУ КІНО

Харків
«Фоліо»
2018

Кінематографу вже більше ніж сто років. Для нашого стрімкого часу — це вже старе мистецтво. У цьому можна легко переконатися, коли спробувати подивитися фільми, створені напочатку або навіть через півстоліття після його появи. Абсолютна більшість з них виявляться вам нецікавими. Ви одразу відчуєте, як це занадто і майже неможливо — дві або три години власного життя витратити на перегляд цих часом наївних, а часом неправдоподібно пафосних фільмів. Технічні недоліки чи, вірніше, ваша звичка до високотехнологічної культури одразу відіб'є бажання розбиратися у драматичних нюансах та режисерських знахідках старих фільмів.

Незважаючи на це, кінематограф був і залишається головним мистецтвом новітньої доби. Він продовжує розвиватись і тому здатен навдивовижу легко відобразити час та світогляд людей. Ви самі не раз переконувались, що кращі фільми були найкоротшим шляхом до емоцій (а часто і знань) людини. Більше того, саме фільми швидше, ніж музика, не кажучи вже про книжки чи живопис, ставали частиною приватної культури життя. Улюблені фільми оточують наше повсякдення, розсипаючись на цитати, спогади, святкові атрибуції, зіркові історії.

У цій книжці ми говоритимемо про кращі фільми. Про ті, які, можливо, вже є вашими улюбленими, але переважно про ті, які ще зможуть такими стати. Тексти у ній — не кінокритика у класичному розумінні, і тому ця книжка не містить негативних рецензій. Вона взагалі не містить рецензій.

Бо ці тексти написані в особливому жанрі, десь на межах між літературною есеїстикою, філософськими роздумами та власне кіноаналізом. Форма цих текстів народжувалася поступово, з усвідомленням, що сьогодні про кіно потрібно писати по-іншому. Коротко, без професійної термінології та критичного аналізу деталей. Це не означає, що автор взагалі не бачить місця для великих фахових кінознавчих текстів. Просто моєю метою було

звернутися до широкого кола глядачів, до тих, хто або вже любить кіно і хотів би чогось більшого, або ж просто наосліп блукає у величезному безсистемному виборі кінофільмів, втрачаючи дорожочинний час і настрої.

Структура книжки дозволяє читати її по-різному. Можна у послідовному порядку, можна слідувати запропонованій структурі або власній логіці. Можна швидко, лише ледь вгамовуючи голод перед вечірнім переглядом. Але можна і повільно, смакуючи слова та образи, навіть без негайного перегляду. Зазначимо, що назви фільмів не завжди збігаються з оригінальними назвами.

Мені важливий імпульс, який спонукає вас до перегляду, та післясмак від тексту і фільму. Тому що кожен окремий текст ви зможете прочитати за дві хвилини. А от скільки триватиме післясмак до й особливо після перегляду фільму — залежатиме від моєї вправності зі словом. У цьому моє найбільше хвилювання.

Ці тексти створювалися на протязі п'яти років, як запрошення на спільні перегляди та обговорення фільмів у Кіноклубі. Це було нелегке завдання — щотижня відкривати для шанувальників кіно, а часто і для себе, щоразу новий добрий фільм та писати про нього есе.

Я не покладався у своєму виборі на рейтинги і топ-списки, тому що давно втратив до них довіру. Головним критерієм була довершеність фільму і той тривалий духовно-емоційний вплив, який фільм здатний справити на глядача. І звичайно, моя любов і переживання.

Серед цих фільмів ви зустрінете не лише широко відомі, але також віднайдете справжні перлини, які кон'юнктура кіноринку та фестивалів заштовхнула у забуття. Тобто, вас чекає не лише перепрочитання визнаних фільмів, але й відкриття таких, яких самостійно було б вкрай складно віднайти.

Зрештою, мені хочеться, щоб ви розглядали цю книжку як запрошення. Запрошення у світ хорошого кіно. Сподіваюся, що воно вийшло достатньо коректним, аби не нав'язувати власні смаки, і делікатним, щоб поважати ваш час.

Для мене ж ця книжка — завершення важливого етапу на довгій дорозі з кіно. Сподіваюся, що для когось з вас вона стане початком власного шляху. І любові, звичайно. Бо без любові до кіно ані слова не було б написано...

1944

(режисер Елмо Нюганен, Естонія—Фінляндія, 2015)

Травневі дні, разом із теплом, щороку приносять нам тіні ненависті та образ. Як відгомін вже далеких подій, але і як відлуння ще зовсім близьких. Так було десятиліттями: напруження розлите у повітрі, зловісні посмішки політичних маніпуляторів та зовнішнього ворога, що слідкував за нами крізь приціл прийдешньої війни. А ми, засліплені привидами минулого, ніби й не розуміли, що нова біда прийде не з минулого, а з теперішнього, про яке ми забували і яке геть занедбали. І вона, ця нова біда, ця нова кривава сторінка нашої історії настала. І, здавалося, пора вже цілим національним організмом розвернутися у бік ворога, примирити мертвих, щоб дати шанс живим, але ми продовжуємо стрибати по кістках минулого, послаблюючи єдність і сили у боротьбі з реальним і непримиренним до нас ворогом.

Естонці зуміли зробити це краще. Як досконалий приклад розмови з минулим заради спільного майбутнього можна назвати їхній новий фільм «1944».

Маленька Естонія з великою історичною пам'яттю, яка достатньо толерантна та християнська, щоб пробачити взаємні кривди, які нанесли естонці один одному в часи Другої світової війни, зняла дуже сильний фільм про трагедію їхньої участі у «неіхній війні». Неординарний сценарій та блискуча режисура дозволили створити пронизливу і правдиву історію про естонців, що воювали по обидва боки один проти одного. Легкими, графічними, монохромними, позбавленими ідеологічних надуживань, штрихами автори намалювали історію про біль і трагедію, надію та відчай, любов і ненависть. І ця історія хвилює, затягує, переконує, вражає.

Дивує не лише змістовний пафос фільму, його гуманізм та мудрість. Вражає технічна довершеність — адже маємо справу з військовою темою, через що дуже легко «запасти» у голлівудську трафаретність, російську тенденційність, європейську наївність чи, зрештою, у малобюджетну убогість. Але цей фільм не потрапив у жодну з цих художніх пасток: класні батальні сцени, витончена братерська та любовна лірика, живі характери в чудовій акторській реалізації.

Цей фільм просвітлює дорогу, як через біль розгледіти любов та співчуття, як серед ненависті знайти шанс для примирення. Серед люті ідеологій знаходить духовні опори для їх подолання.

І це прекрасний приклад заліковування національних ран, породжених тоталітарними режимами та війною, ними розв'язаною. Нам, українцям, бракує такого чесного з історичної і якісного з художньої точки зору кіно.

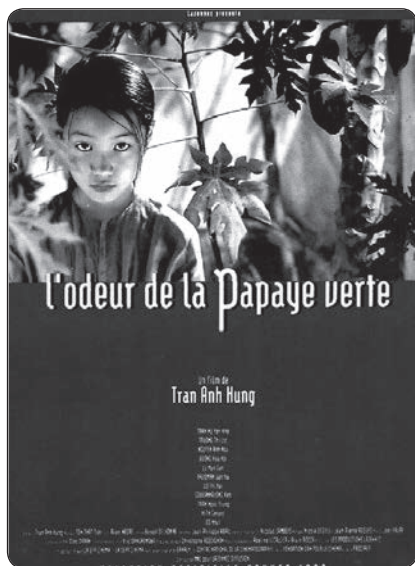
Це буде більше ніж кіно. Буде катарсис і враження.

1944, Elmo Nüganen, 2015

Аромат зеленої папайї

(режисер Тран Ан Хунг, В'єтнам—Франція, 1993)

Дивлячись фільм «Аромат зеленої папайї» можна підглядіти як з'являються генії кіно там, де їх, згідно наших стереотипів, бути не повинно. Адже В'єтнам — навіть не кінематографічна окраїна, а територія поза кінокультурою. Якщо ж врахувати, що В'єтнам був колись колонією Франції, а також те, що українська точка зору на кіно страшенно викривлена комплексом власної національної нереалізованості, то це ще раз переконує, що не варто робити передчасних висновків.

Як би там не було, фільм Тран Ан Хунга став не лише успішною дебютною роботою, яка одразу отримала «Золоту камеру» на Каннах, але й культурним явищем у світі, який дізнався, що, виявляється, у В'єтнамі є кіно. І зовсім непогане кіно!

Режисеру (а також безумовному співавтору успіху — оператору французу Бенуа Делому) вдалося досягнути дивовижного ефекту справжності та природності. На короткий час глядач опиняється в задзеркаллі, де химерно перемішались

живопис, театр, пейзаж, література. Так, що годі оговтатись й ідентифікувати себе. Такі речі до снаги лише справжнім талантам.

І наступні фільми режисера («Велорікша», «По вертикалі сонця»), які разом з «Ароматом» склали «в'єтнамську трилогію», переконливо засвідчили про особливе кінематографічне чуття режисера, здобувши Гран-прі у Венеції та овації у Каннах. Тран Ан Хунг залишається вірним своєму світобаченню та відчуттю часу. У наступних фільмах він екранізував романи культового письменника Гарукі Муракамі «Норвезький ліс» та французької письменниці Аліси Ферней «Елегантність вдов» (фільм «Вічність») з доведеною до граничної межі безсюжетністю та прекрасною роботою зі звуком та зображенням, граючи на нервах і терпінні кінокритиків та глядачів.

Фільм «Аромат зеленої папаї» розповідає про сімейні драми очима спочатку 10-річної дівчинки, а згодом молодій жінки, які протікали у південнов'єтнамському Сайгоні у 50—60-х роках минулого сторіччя, на тлі яких народжується і розвивається перше кохання.

Будьте готові, що на вас чекає не стільки азійське кіно, приправлене присмаком екзотики, скільки кінематографічний шедевр, який дивовижним (а, можливо, й закономірним) чином з'явився серед неймовірної розкоші тропічної зелені. Можна навіть припустити, що проникливий перегляд цього фільму може стати важливішим, ніж, наприклад, дорога туристична путівка у сусідній Таїланд.

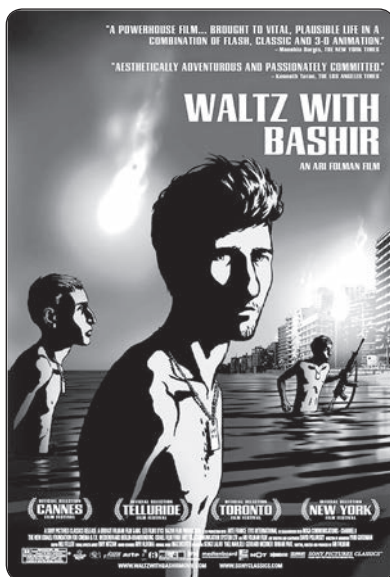
А ще, цей фільм — зелена феєрія кольорів і нічних цикад, може слугувати вам доброю терапією від осінньо-зимової ностальгії за весною та літом...

Mùi du du xanh, Anh Hung Tran, 1993

Вальс з Баширом

(режисер Арі Фольман, Ізраїль, 2008)

Якщо колись і знімали шедеври, у яких тема людини і смерті, насилля та милосердя, правди і брехні на тлі війни розкривалася крізь екзистенційне сприйняття людини, яка пройшла своє пекло і прагне залишити живою бодай душу, то «Вальс з Баширом» ізраїльського режисера Арі Фольмана є найкращим таким зразком.

Фільм анімаційний, що незвично для такої тематики, тому що йдеться про реальні події. Можливо, цей прийом режисера і більш виправданий, адже таким чином вдалося обійтися без акторів і забезпечити майже фотографічну схожість персонажів до реальних прототипів. Більше того від використання анімації палітра складних почуттів головних героїв лише виграла, адже здобула нові кольори, нові графічні лінії, нову свободу висловлювань. Анімація звільнила режисера від багатьох кліше художнього кіно і Фольман використав можливості малюнку вповні.